

و اما سخنی چند با او.....

تجار بعنوان نویسنده جنگ عنوان خطیری را بر دوش خود میکشد و سعی در یاد آوری صبر و فداکاری افرادی دارد که زندگی خود را در میان دقایق سخت جنگ و جبهه و مقاومت گذرانده اند.

اما.....

اگر باریک بینانه به موضوع نگاه شود باید از خود پرسید: که آیا این بانوی نویسنده که حمایت گران بیان تجربیات، نا ملایمات، کمبودها، حسرت ها و مشکلات زنان دوران جنگ و جهاد و شهادت را بر گردن حمل می کند و بارها بعنوان نویسنده برگزیده ادبیات مقاومت معرفی شده است، تا چه اندازه توانسته این مسئولیت خطیر را به انجام برساند؟
آیا تنها بیان صبر و مقاومت این افراد در آن دوران کافی است یا باید سعی در بیان مشکلات آن در جامعه کنونی ایران نیز داشته و شجاعانه و با جبینی گشاده حرفهای نا گفته و در گلو مانده این افراد را بر اساس رسالت خطیر خود با قلم و مرکب فریاد بزند؟^{۹۹۴}

منابع:

داستان هفت بند

جای خالی آفتابگردان ها

تجار از پس هنرنامایی هایی که در بیان اینار بانوان دوران دفاع مقدس از خود نشان داده است و در داستانهایی چون :

"فانوس و شب" که صبر وفداکاری مادر یک رزمنده ی مفقود الاثر را نشان میدهد که امید دیدار دوباره فرزندش هیچوقت به سرانجام نرسید...

"آن سوی دیوار شب" حکایت زنی است که با وجود خستگی از سختیهای زندگی و ناملایمات شوهر ، پنדה و نصیحت های مادرش را به خاطر آورده و سعی بر آن دارد که سنگ زیرین آسیاب باشد و حتی با وجود مشکلات و سختی ها باز زندگی را در کنار همسر و خانواده اش ادامه دهد....

"سالمای صبر" داستان یک امدادگر زن ایرانی است که با محبوب خود در مقابل هجوم دشمن ایستادگی کرده و سالمای اسارت را در زیر شکنجه دشمن به امیدهم تحمل می کنند...

"فنجانهای پر از مهتاب" او نیز روایتگر فداکاریهای زنی است که با مشکلات سالمای حضور شوهرش در جبهه جنگ را تنها بر روی شانه های ظریفش حمل میکند و اینک او برگشته اما با چشمانی که تنها تصاویر خاطرات قبل از رفتن را در پس پرده های خاکستری خود دارد..

در اغلب داستانهایی که در مورد زنان دوران دفاع مقدس نگاشته شده سعی نویسنده بر آن است که استقامت و پایداری این زنان را در مورد نگهداری و کفالت پدر و مادرهای ساخورده همسرانشان و نیز مدیریت امور خانواده در اوضاع بحرانی جاگ را نشان دهد و این افراد نیز با موفقیت از عهده مسولیت خطیرشان بر آمده اند و انجام این امر با توجه به تفاوت موقعیت ها و شرایط اجتماعی بانوان آن زمان با در نظر داشتن کمبود امکانات ،پایین بودن فرهنگ کار بیرون از منزل زنان و مقایسه جایگاه یک زن در آن دوران با زن ایران کنونی ؛بسیار سخت و دشوار بوده است .

از دیگر ویژگیهای مشخصه نوشته های تجار کاربرد مکرر مناظر طبیعی همچون گل های یاس و آفتابگردان و بنفشه و اقایونیلوفر ، دریا و رودخانه و رنگین کمان و انعکاس نور خورشید در قالب منشور رنگ های روح بخش ، اشاره به فصل ها و بیان ویژگیهای خاص هر فصل در جایگاه خود ، مثل بیان رنگ های پاییزی به هنگام جدایی یا ترسیم مناظر رود و آبشار و شکوفه به هنگام وصل و آشتی است.

از دیگر شاخصه های مثبت آثار این نویسنده بیان وفاداری زن شرقی خصوصا زن ایرانی است که در نبود همسرانشان جای خالیشان را حتی با خاطره ای از ایشان چون ؛گلدانی گل یا تاکستان و یا شکوفهای خشک پر کرده و هیچ لغزش در ثبات پایشان دیده نمی شود.

تجار اظهار امیدواری می کنند که همه افراد جامعه در هر جایگاهی که قرار دارند پیش از هرچیز باید شعار نوآوری را برای خودتیین کنند و باتمام توان خود در جهت تحقق آن بکوشند.

تجار خود به عنوان یک زن در مقام نویسنده، در نشان دادن موقعیتهای مختلف احساسات یک زن در کانون خانواده در قالب مادر، خواهر، دختر و یاهمسر بسیار موفق بوده است. و این نکته با توجه به اثر "جای خالی آفتابگردانها" بخصوص در مورد زنان دوران دفاع مقدس صادق و بارز است و از بین بیست و شش داستان کوتاه این اثر که محتوای همه ی آنها بیانگر احساسات و مسایل زنانه است، اغلب داستانها مخصوص به این گروه زنان است.

-گاهی این داستان ها طعم تلخ شکست وجدایی و بدبینی و بی حرمتی را در کانون خانواده بتصویر میکشد: "مرغ دریایی" داستان شک و تردید یک زن در مورد معشوقش است که قضاوت های عجولانه اش باعث فرجام ناخوشایند این عشق و احساس می شود...

"ایستگاه خاکستری" پایان غم انگیز زندگی مادر و فرزندى است که پدر خانواده خیانتی واضح را در حق شان مرتکب شده و خود ادعا دارد که قلبش تنها برای آنها می تپد و زن برای مجازات او خود و فرزندش را به امواج دریا می سپارد تا با خودکشی شان مرد را برای همیشه متنبه سازد....

اما "تپه های شکسته" و "سفر سبز" از دیدگاه منفی تجار نسبت به نسل بعد از پدر بزرگ ها و مادر بزرگ ها حکایت دارد که در نهایت ناسپاسی، حرمت بزرگترها را زیر سوال برده واز عهده ی نگهداری پدر ان و مادران خود به هر بهانه ای شانه خالی کرده به سرای سالمندان می سپارند...

در "سایه سار تقدیر" خیانت زن ایرانی را نسبت به همسرش نشان می دهد. در این داستان نویسنده از یک داستان قدیمی در مرزبان نامه با نام "جولاهه ومار" تقلید کرده است و بسیار کم و شاید تنها برای یکبار در داستانهای تجار نشان داده شده است.

"نای و نوا" روح اعتقاد به خداوند را در جان و روان آدمی بیان می کند که همیشه در سخت ترین لحظات حامی بندگانش میباشد.

"یاسهای زرد" حکایت زن ایرانی است که حتی پس از مرگش روح امید به زندگی را در قلب بازماندگانش زنده میکند تنها با چند شکوفه خشک یاس زرد....

"باغچه ای پر از بنفشه" نیز حکایت دخترکی است که پس از مرگ مادرش، پدر را که در دام اعتیاد افتاده است امیدواری داده به زندگی سالم بر میگردداند....

مست و نه مغرور می بیند اما جمله آخرش به مرد، امید را در وجود او برای زندگی و زندگی جاودان زنده می کند: "هزاران شاخه ی سبز، التماس دعا دارند." و این احساس شاعرانگی تا پایان داستان باخواننده همراه می شود.

بسیاری از نویسندگان در ادبیات شان نگاه مرد سالزانه یا زن سالزانه را به اثرشان تحمیل کرده اند، اما در «هفت بند» تجار این روی کرد مشاهده نمی شود. او به مظلومیت زن توجهی ندارد بلکه تنها نقش و سهم زن را بازگویی کند.

هدف از توجه تجار به زنان، بیان مسیر موقعیتی است که در اختیار و در حیطه زنان قرار دارد. زن و مرد هر یک در داستان های تجار جایگاه خود را می یابند.

انگیزه تجار در «هفت بند» در واقع نشان دادن تعالی زن و مرد هر یک در جایگاه و در قالب خودشان است. ادبیات زنانه می تواند برای هر دو جنس نوشته شود و از سوی هر دو جنس خوانده شود. کمال مرد وزن در گرو یکدیگر است.

باید گفت وی نویسنده ای متعلق به جریان انقلاب اسلامی است که سعی در بالندگی نهال نورسته ادبیات داستانی پس از انقلاب دارد. از آن جاکه در ابتدا مقوله ادبیات زنانه در ایران پدیدگاه غربی شکل گرفته و نگرشی شبه روشن فکری که زن را علیه مرد و در تقابل با آن به تصویر می کشید. تجار بانگرشی نو به ادبیات زنانه دفاع مقدس نزدیک شد اما نه برای انتقام جویی از مرد بلکه برای احیای وظیفه خطیر زن در مقام یک همسر و یک مادر برای نسل های آینده.

از آن جاکه خواستگاه ادبیات پایداری رانشات گرفته از ادبیات عرب می دانند و معتقدند که "ادب المقاموه" رفته رفته از ادبیات عرب به ادبیات انقلاب ایران منتقل شده است. وی این ادبیات را از دهه ۱۳۶۰ آغاز کرده و معلم بودن، دغدغه مذهب داشتن، و نویسنده ای از طبقه عموم جامعه بودن از بارزترین ویژگی های شخصیتی اوست.

ادبیات زنانه در عالی ترین تعریف خود تنها یک سبک است که در آن نوعی از روایت بر اساس جنسیت مطرح می شود، این تعریف با فمینیسم متفاوت است. در فمینیسم، ادبیات زنانه به دنبال کشف زن در جامعه است اما ادبیات زنانه ادبیاتی است که زن یا مرد رابه نوعی روایت می کند.

روایت سومی هم در ادبیات وجود دارد که طبیعت کرایانه است، اما دغدغه تجار در داستان هایش زنانه بوده و نگاه فمینیستی در این زمینه ندارد. راضیه تجار ادبیات را راهی برای صدور ارزش های انقلاب اسلامی می داند.

آرام شب، یخیر! مجموعه داستان (۱۳۸۴)
جای خالی آفتاب گردانها (۱۳۸۴)
پنجره ای به روشنایی (۱۳۸۳)
سه شنبه های عزیز (داستانهای کوتاه)
فانوسی بی افروز (مجموعه داستان) (۱۳۸۵)
هم سیب، هم ستاره (۱۳۸۵)
آخرین اثر او "آواز پرواز" (۱۳۸۶)
می باشد که درباره زندگی خلبان شهید عباس بابای است و سریال تلویزیونی پرمخاطب "شوق پرواز"
برگرفته از این اثر می باشد.

داستان هفت بند:

هفت بند داستانی است کوتاه، بیانگر احساسات یک زن ایرانی که همسرش به جبهه رفته و او وظیفه نگهداری مادر شوهر سال خورده اش را به عهده دارد. تجارین داستان را نخستین اثر جدی خود پس از انقلاب دانسته و می گویند:

مقوله جنگ اساسی ترین عاملی بود که در این اثر به آن پرداختم. در شرایط جنگ یک نویسنده کاری نمی تواند انجام دهد جز آن که چیزی را که احساس می کند مانند مرواریدی به بند بکشد و ارایه کند".

دیدگاه زنانه که یکی از مختصات بارز سبک نوشتاری تجار است در داستان کوتاه هفت بند پر رنگ تر جلوه نموده و خواننده را از واقعیت داستانی دور و به شعرزدیک می کند. از آغاز داستان که راوی لب بام ایستاده و به تاکستان و فواره ها و حتی دوشاه توت سرخ گل دوزی شده روی لباسش نگاه می کند، خواننده را با یک احساس زنانه و غرق در هوای بهاری تاکستان روبرو می کند. و در سطر سطر داستان که جلومی رویم این احساس زنانه همراه با بند بند تاکها و تاکستان و بهار ما را به فراق وجدایی راوی از شوهرش که در بناکردن این تاکستان با هم بوده اند و حالا او به جنگ رفته است و زن تنها با طبیعت و تاکه او مادر پیرمردش مانده است، پیوند میدهد. نثر نویسنده و بیان راوی به شعر و گاهی شعر سپید نزدیک می شود و این زمانی خواننده را با یک شعر بلند رو در رو می کند که چوب دستی مرد و هفت بند آن مانند یک نی و دمیدن در آن که از هرندهش یک ندا، یک سفر و یک یادگاری برای راوی بوجود می آید. بند اول: رسیدن/ بند دوم: سفر به کویر/ بند سوم: جنوب/ بند چهارم: زیارت/ بند پنجم و ششم: تصویر سوخته/ بند هفتم: رفتن. در واقع تجار با نماندین کردن چوب دستی مرد به نی و هفت بند و دیدن زن در نی و انتظار در بند بند نیاز بند اول که رسیدن باشد تا بند آخر که رفتن است می خواهد به مرگ نیز زندگی بخشد و مرگ را پایان زندگی نداند هر چند که زن برای لحظه ای می شنکند و با خیر شهادت مرد برای لحظه ای سیو را خالی و تاکستان را نه

10.Persian (فارسی)

نقد و بررسی بعضی از آثارراضیه تجار

علی اکبر شاه*^۱

این مقاله تنها بر اساس دو اثر رضیه با عناوین "هفت بند" و "جای خالی آفتاب گردانها" تهیه شده است، ازین جهت، هر گونه نظر در مورد بن مایه موضوعاتی، اتخاذ سوژه، نکات آیینی و ادبی پدید آورنده این آثار خالی از هر گونه فراگیری و عمومیت و فقط متعلق به دو اثر نامبرده خواهد بود.

معرفی:

بانوراضیه تجارمتولد ۱۳۲۶ درتهران می باشد. لیسانس روانشناسی باگرایش داستان نویسی دارد دبیردبیرستان های تهران وازفعالان انجمن قلم است وهمراه بایعقوب آژنددوره ای ازمجله ادبیات داستانی رامنتشر کرده است. درداستان هایش بانثری شاعرانه واحساسی،به مسائل جنگ وجبهه وزندگی خانوادگی ازدیدگاهی زنانه می پردازد.

وی مدرس دانشگاه است وعلاوه بر نویسندگی به نقد وبررسی آثار ادبی نیز می پردازد.

ازآثاراوست:

رمان کورچه آقا قیا (۱۳۷۶)

بانوی آیهها: زندگینامه ی داستانی خلبان شهلا ده بزرگی (۱۳۸۷)

بانوی رنگین کمان: زندگینامه ی داستانی اشرف قندهاری (بهادرزاده)(۱۳۸۷)

گمان مبرکه شعله بمیرد،براساس زندگینامه شهیدمحمد سلیمانی(۱۳۸۱)

مجموعه داستانهای نرگس(۱۳۶۸)

زن شیشه ای(۱۳۶۹)

سفریه ریشه ها (۱۳۷۸)

شعله وشب(۱۳۷۵)

گزیده ادبیات معاصر(۱۳۷۸)

^۱ سر دبیر